Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕЙ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 21 ИЮЛЬ, 1988 ШУ. ★ № 87 (7590). ★ Мах 3 кеп.

Яхъа дневник

ЛаьрхІар кхоачашду

Пачхаьалкхенга дулх дохкара ах шера план тІехкхоачашъяьча Грозненски района боахамашта юкъе хьалха ба «Заря» совхоза хьайбаш леладераш. Шу долалуш шоашта хьалхашка лаьтта декхараш 335 процент кхоачашдаьд цар. Соахка укх хана хинначунца нийсдича шозза дукхагІа да из.

ТІехкхоачашъяьй пачхаьалкхенна шура дІаялара план а. Соахка укх хана хинначул 16 центнер дукхагІа ехкай из боахамо. ДІабахача ялх бетта хІара Іаттагара 1574 килограмм шура яьккхай.

Хьайбай продукци йоаккхачеи из йохкачеи толамаш даха новкъостал ду укх тІеххьарча хана дикка тоалуш йоагІача доакъара базо. Совхозе хІанзле а кийчъяьй 277 тонн йол, 400 тонн силос, 559 тонн сенаж. Доакъар Іалашделга хІара дийнахьа тІакхеташ доагІа.

Деша дай бац

Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза хьайбаш леладераша дІадахача Іай доакъар ца тоъаш йоккха хало эзар. Цунга хьежжа яр доахангара йоаккха шура а.

Из хьал хувцаденнадац хІанз а. Карарча шера пачхаьалкхенга йохка езар 3430 тонн йолаш, колхозо дІабахача ялх бетта ехка ерригa шура 1350 тонн гаргга мара яц, е 38 процент. ДІа ца луш боахама тІайисай 244 тонн шура. Из районе эггара эсалагІбола хьокхам ба.

Геттара эсала болх бу № 4 шурий-товарни ферма коллективо. Шера йохка лийрхІар 1346 тонн йолаш, цо пачхаьалкхенга хІанзле ехкар 35 процент шура мара яц. ХІара беттача Іаттагара 6,3 килограмм йоаккх укхаза, района хьалхалаттача боахамашка йоаккхачул шозза кІезигагІа.

Колхозе ба хІара беттача Іаттагара дийнахьа 12 килограмм шура яьккха Х. Оздоеваи 10 килограмм яьккха Л. Героеваи. Бакъда цар а дика къахьегача кхычар а балха опыт дІайоаржаяра сагота бац боахама кулгалхой а специалисташ а.

БАЛХАШ СИХДЕННАД

Бехктокхаме ха я хІанз юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка латтар. Кийчдеш латт доакъар, чуэца йолаяьй гурахьа дІайиина культураш.

«Экажевский» совхоз Назрановский районе йоккхагІчарех цаІ я. Шерра дІадаьржад укхаза йол, силос, сенаж яккхара а хьайбаш Іангара дахара кийчо яра а балхаш. Таханарча денга боахаме кийчъяьй, план 6500 тонн йолаш, 6 эзар тонн силос. Цул совгІа чуэца езаш йисай хьажкІаш. Укхазара кхаш леладераш цу даькъе ши план е лаьрхІа ба. Соахка Іалашдаьча доакъарах 230 тонн силос а йисай.

Иштта лакхача темпашца Іалашъеш латт совхозе йол а. Из хІанзле план 800 тонн йолаш, 500 тонн кийчъяьй. Йол хьакхара балхаш хІанз а йистедаьннадац. Кхо бІаь гектар йисай хьакханза. ХІаьта шозлагІа хьакха езаш я 570 гектара тІара яр.

Деррига доакъар кийчдер лакха говзал йолча механизатора Аушев Беслана кулгалду звено я. Цунца ва 24 механизатор. Кхай тІа арабовлалехьа хІаравар хьожший агрегатага. Цу гІулакхо техника ца йохаш къахьега таро хулийт. Кхай тІа араяьхай «Т-40», «МТЗ-80», «ЮМЗ-80» яха торактораш, 3 стогометатель, 3 косилка, 3 йолхьинг, цхьа комбайн, кІоага чу долла доакъар ІотоІадеш йола «С-100» трактор, кхыйола техника.

Силос кІоага чу йоллаш доккхий толамаш доах Аушев Мухьмада. ХІаьта силос хьокхача Битаев Таймураза шийна хьалашка латта декхараш тІехкхоачашду. Масала, дийнахьа итт гектар хьакха езача, 15—20 гектар хьокх цо.

Кхай тІара моаша доакъар ферме дІатІаозаш дика къахьег механизатораша Талдиев ИбрахІима, Костоев Йоакъапа, Костоев Мустафас, шофераша Гайтов Бамат-Гире, Аушев Хаджимурада, Акталиев Мухьмада.

Доакъарах мукъадаьккха лаьтта оахаш латт. ДІаювш латт силоса лаьрхІа хьажкІаш, эбаь кени горохи, новраш. Из деча белгалбаьннаб механизатораш В. Кациев, Хь. Хидриев. Шоай декхараш 180 — 200 процент кхоачашду цар.

А. МИКАИЛОВ.

ХЬУВКЪАМ-88

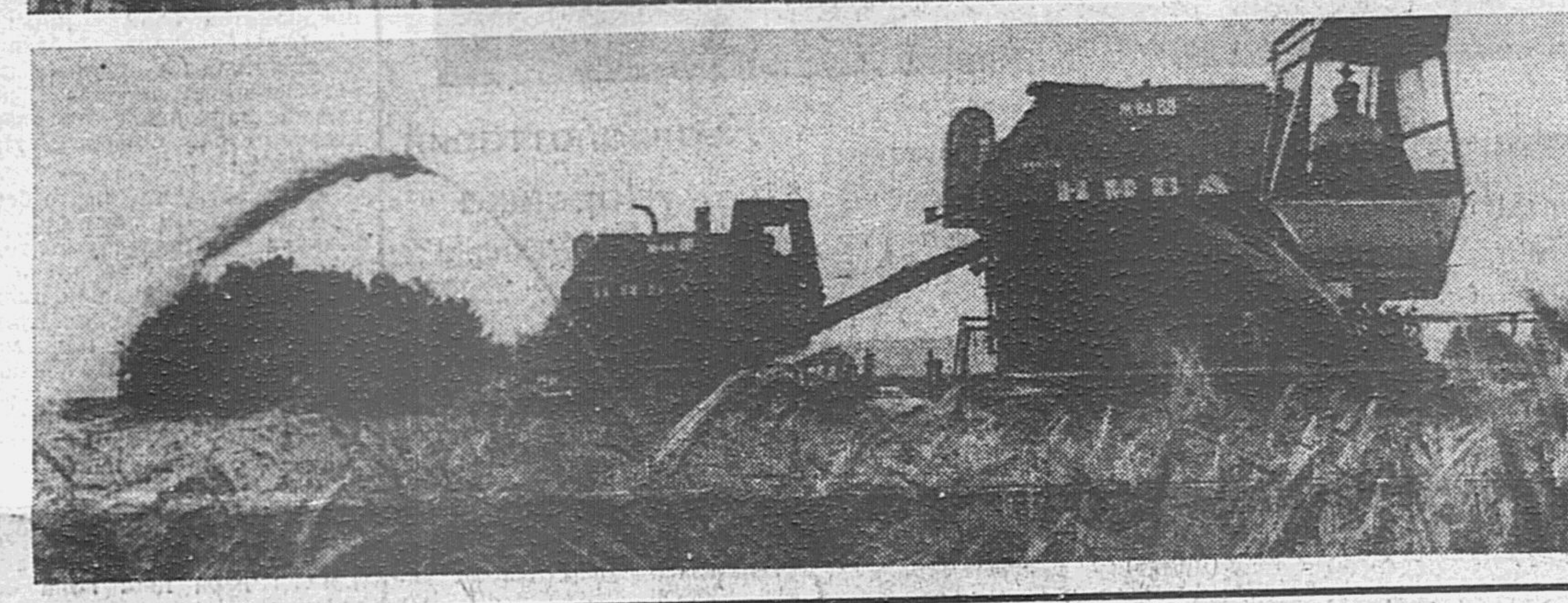
КІи-марса балхаш сихха чакхдахара укх шерара хаоттам дукха аьттув луш беце а, ялат чуийца балара гарга ба Надтеречни района «Верхненаурский» совхоза къахьегамхой. Кхы а бІаь гектар гаргга мара йисаяц царна.

Іуйрийна са тессача денз боад къовлабаллалца къахьег наха, хІаьта хьатта электрически лампаш а летаеш — бийса юкъекхаччалца. Къаьстта самукъадоал ялат чуэцаш боахкарий йоачан йоацаш ха этта ча.

Комбайнерашта юкъе яьржача яхье хьалха ва йоккха опыт йола Амиев Шода. ДогІо, михо лаьтта дужадаьндаь кІа а мукх а хьакха геттара хала доллаше а, ший норма кІезигагІа дале 20 процент тІехкхоачаш ца еш ди дІадахийтац цо. Иштта хьаьнала къахьег кхай тІара хьатта ялат дІакхухьаш боахкача шофераша Абдулмуслимов Хьусенеи Канаев Абуси.

СУРТАШ ТІА: комбайнер Ш. Амиев, шофераш Хь. Абдулмуслимов, А. Канаев; «Верхненаурский» совхозе ка бола ялат чуэцаш йоахка комбайнаш.

Н. КОБИАШВИЛЕ сурташ.

АЬННАР ЧАКХДОАККХАРГДА

КІи-марса балхаш сихденнад тха совхозе. Тха бригаде а да 550 гектар кІа. Ала хІама доацаш дика хьийкъад. 30 центнерал кІезигагІа гектаро из лургдац, аьнна хІанзлехьа а тешал де йиш йолаш ва со. Кастта тха кхашка а йоагІаргья совхоза комплесни отрядацара комбайнаш. Тха бригадера кхоъ комбайнер ва цу юкъе: Газиков Суламбик, Хамхоев Мухьмад, Газиков Мувса. Кхыбола комбайнераш тхона эшаргбац. Бригада совето лаьрхІад: цу кхаьннега из деррига кха чуэцийта. Уж шоаш а раьза ба, хІана аьлча, царна а бригадана а пайданегІа да из. Пхи ди тоъаргда тхона из болх чакхбаккха.

Дика хьувкъаш йоагІа тха кхыйола культураш а. Подрядни хьисапе болх беча Дзауров Висангиреи Беков Бахьаудинеи звеноша шоай участкашка вІалла ца хиннача тайпара лакха хьувкъам кхебе лерхІ. Я а я цар хьажкІаш дика.

Бицлац тхона тхоай новкъостий — хьайбаш леладараш а. Царна оаха доакъар кхеду. 225 гектар участка тІа люцернеи 100 гектара тІа вІашагІъяьча пхе культура доакъари.

Хьалха кхача люцерна дикка дакъа дІалоац цо. Цу 225 гектара тІара тхона яьннай 337 тонн йол. Ерригача совхозо Іалашъе езача 1690 тонн аьлага диллача дикка дакъа дІалоац цо. Цу участка тІа шозалагІа хьийкъа люцерна чуэцаш да тхо хІанз. Цу тІара а дукха доакъар доал, вешта аьлча, хІама ца эшшаш хьалха хьекхар миссел. ХІара гектара тІара 150 центнер йолаш.

Цул совгІа, тха кхашка кхею 42 гектар доакъара свекла. Хийцца силоса юкъе яхийта мегаргйолаш я цар лордаш а.

ЦІена леладу шекара свеклай кха Аушев Ахьмада кулгалдеча подрядни бригадацарча гектарникаша.

Лоацца аьлча, массайолча культурай лакхача хьувкъамашца чакхдоаккхаргда оаха ер шу. Аз сайгара яхац из. Тха ерригача бригада дош да из.

Л. ЕВКУРОВ,
Назрановски района «Октября 40 шу» яхача совхоза № 3 йолча бригада бригадир.

ТАРОНАШ ЦХЬАТАРРА ЯЛЕ А...

Грозненски районе чакхдаьлар доакъар Іалашдара месячник. Цун итогаш еча хана массарел чІоагІагІа дог айденна бар «Горячеисточненский» яхача колхоза къахьегамхой, цар района боахамашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай. ПланагІа 10 йолаш, хьайбай хІара керта 12,2 центнер доакъара единица Іалашъяьй цар. АргІаш а даь дІаоттаяьй 550 тонн йол, кІоагашка еллай 8000 тонн силоси 10200 тонн сенажи.

ШоллагІа моттиг «Советская Россия» яхача колхоза доакъар кийчдераша яьккхай. Месячник долча юкъа цар Іалашъяьй 400 тонн йол, 2000 тонн силос, 2200 тонн сенаж. Царна дукха тІехьабисабац кхоалагІча моттиге бола «Юбилейный» совхоза къахьегамхой.

Цу яхье толам баьккхача горячеисточненцашта КПСС Грозненски райкома, халкъа депутатий райсовета исполкома, агропромышленни комплекса профсоюза болхлой, райкома, ВЛКСМ РК карара кара тела ЦІе байракхи Сийлен грамотеи еннай.

Бригадаштеи звеньяштеи юкъе котъяьннарг а лаьрхІа, Сийлен грамоташи ахчан премеши еннай Ю. Серебрякова («1 Мая» колхоз), М. Симбулатова («Горячеисточненский» совхоз), М. Исраилова («Советская Россия» яха колхоз) кулгалдеча бригадай коллективашта.

Цхьабакъда, района дерригача боахамашка дац цу тайпара дика хьал. Масала, «Атагинский» совхозе хьайба хІара керта 2,7 центнер доакъара единица мара Іалашъяьяц, «Молочный № 1» совхозе — 3,3, «Кулаpинский» совхозе — 3,6, Ленина цІерагІча колхозе — 4,4, «Грозненский» совхозе — 5,0. Планаш кхоачаш ца еш дисад «Ильинский», «Загорский», «60 лет Октября», «Заря» яха боахамаш а.

Укхаза кІезига новкъарле яьяц хаоттамо а. ХІаьта а горячеисточненцашта шоашта хьалхашка латта декхараш тІехкхоачашде мегад. Кхычарел дикагІа мичай цар таронаш...

М. МАЖИТОВ.

Йоакхо нийса хилийта

Укх деношка республика дуккхача боахамашка халача хьалашка чуэцаш латт ялат. Керттера цун бахьан — йоачан. Цхьадолча кхашка шедола ялат Іодужадаьд. Уж балхаш мишта чакхдоах хьожаш хилар тхо Урус-Мартановски района «Горец», «Гехинский» совхозашка.

Юрта арахьа, наькъа йистера дІадолалу «Горец» совхоза мукх дІабийна кха. Цхьайтта агрегат араяьккхай кхай тІа ялат чуэца. Касткаста техника соца а йий, тІера а баьле, фу дича бакъахьа дар-те, яхаш, уйла еш латташ хул цхьабола комбайнераш. Иштта латтар тхо кхай тІа кхоачача хана комбайнер Оздамиров Исруди. Тахан кхай тІа хьалхале лелаечарех ва из. 180 тонн мукх чуийцаб цо ший «Нивагa».

— Гой хьона, мукх Іобижа улл, — йоах цо. — Цхьан оагІорахьа Іобежа баларe хІама дацар. ТІаккха кІезиг-дукха аттача боалар тха болх. Шоана гуча бесса, чарч кийрчача санна да-кхер кха. Цудухьа сихвала бокъо яц. Ма хулла дикагІа чуэца гІерт тхо мукх.

Кхай тІа ба совхоза кулгалхой а. Царех цаІ — керттера инженер Ахмадов Хьамзат.

— Ткъаь ворхІ шу да аз совхозе болх бу. Бакъда, укх шерара хьал хиннадац тха кхашка цу хана денз, — дувц цо. — Низкъала дІабода кхай тІара болх. Гуш да комбайнераша шоай хьинар ца кходелга. Мукхах мукъадаьнна кха цІена да.

— Беррига а мукх 150 гектар ба. Таханарча денга 70 гектар чуийцай оаха. Халонаш кІезига яц. Бакъда, декхарех лоархІаду тхо, хІара гектара тІара 24 центнер мукх боаккх, план 22 центнер йолаш. Йоачан яр яхаш бехк тІерабалац тхона, — йоах совхоза керттерча агронома Турпалов Лаьчас.

Дика вІаштІехьъяьхай укх шера социалистически яхь боахаме. Цох массехк дош аьлар совхоза парткома секретара Эльмурзаев Мухьмада:

— Хьалха преми лора боарамал дукхагІа ялат чуийцача комбайнера. Цу хана, цхьаннена хайра дагадаллацар ялат цІена чуэца. Мичча бесса план тІехкхоачашъе гІертар хІаравар. Из дош кхета а деш, социалистически яхьа хьалаш хийцар оаха. Тахан комбайнераш плана тІехьаадац. Ялат чуийца даьлча преми бригадана дІалургья. Цар шоаш хІаране болх барга хьежжа дІаекъаргья из. Цу гІулакха шевар раьза ва.

Халача хьалашка ялат чуэцаш боахкача комбайнерий йоакхо яр боккха лоархІам болаш да. Даа хІама совхоза столовера кхай тІа хьакхухь царна. Бакъда, кхыча боахамашка хулаш йола вагончик яцар укхаза.

— Автолавкаш йоагІий шоана? — хаьттар оаха.

— Цкъа-шозза гІаьленаш яхьаш енаяр, — жоп делар Турпалов Лаьчас. — ХІаьта комбайнера Джамалдаев Сулеймас яхачогІа, цІаккха гучаяьннаяц автолавка укхаза. Іурра денз сарралца кхай тІа воаллача комбайнера дикагІа ховш хила деза гІулакх. Цул совгІа, агрономо райпо кулгалхой бехка кІалхарбаха эшаш дац. Автолавка яр, концерт дахьаш культура ЦІагІара артисташ бахкар къахьегамхой самукъадоаккхаш, цар дикагІа къахьега безам хулийта хІама да. ХІаьта «Горец» совхозе царех цхьа саг таханалца гучаваьннавац.

«Гехинский» совхоза кхай тІа тхо кхаьчар делкъа хана. Укхаза 650 гектар дІабийна мукх ба. 300 гектар чуийцабаьннаб из. Ала доагІа, хаоттам гехинцашца къахетамегІа хинналга. Хайра Іобижабац укхаза мукх. Цудухьа из чуэцаш аттагІа да.

КхоалагІа ди да боахаме мукх чуэца болабаь. ХІаьта графикага диллача мукх чуэца беза 10—12 дийнахьа. Цунах хоам бу вагончика пенах хьалтеха доаллача каьхато.

Ялат чуэца 12 комбайни 10 машинеи я гІоде хьайоалаяь. Мукх Іобижалехьа ма хулла сихагІа из чуэца лаьрхІад гехинцаша.

— Соахка мукх дикагІа хиннабар. Гектара тІара 27 центнер боалар из. Укх шера 25—26 центнер боал, — йоах боахама керттерча агронома Дударов Эльсе. — ХІанз этта ха мекъа хила йиш йоацаш я. Ха тІехь ме йоал ялат дукхагІа дов. Цудухьа сухалбеш да тхо.

Ялат чуэцача отряде дукха ба шоай болх хьинаре чакхбоаккхараш. Царех ба комбайнераш Кагерманов Сайд-Али, Дашаев Шарпудин, Амаев Ахьмад. Эггара халагІа йола моттигаш цар хьокх. Цудухьа царех бола тешам а боккха ба. Цхьанне ала хІама доацаш къахьег цар. Иштта дика къахьегаш ба водитель Яхъяев Ахьмад, комбайнер Джабаев Ваха. Цар сийна байракх хьалъайъяьй кхай тІа.

Массаза шийла хий лоаттаду комбайнерашта водитела Дадашев Але. Дийнахьа цкъа е шозза хий да вода из, бІу ца къажаш.

Района культура ЦІагІара артисташ кхоач кхай тІа. Царца республикански газета фотокорреспондент а. Цул совгІа, автолавка я кхай тІа книжкаш, кхыдола товараш дахьаш ена.

Автолавка хІанз кхозлагІа йоагІа, — аьлар Дударов Эльсе. — Бакъда, артисташ духхьашха баьхкаб тхо долча. Наг-нагахьа лор а хул вай долча.

Кхетадеш да артисташ цхьан дийнахьа масса долча боахамашка кхочаргбоацалга. Из болх ледара битаб ерригача районе.

Цхьаькха цхьа хІама да хьоахаданза даргдоацаш. Тахан кхай тІа баьцадаараш хьадаьннад, бакъда, царца хайра Іалашо йиц юртбоахама къахьегамхошта.

М. АХИЛЬГОВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума заседани

18 июле Кремле новкъоста А. А. Громыкос председателал а деш, СССР Лакхехьарча Совета Президиума заседани хилар.

Президиумо дийцар Армянски ССР-а, Азербайджански ССР-а Лакхехьарча Советий Нагорни Карабахах йолча решенеех дола дош. Заседане хоамаш деш къамаьл дир Армянски ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Г. М. Восканяна, Азербайджански ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела С. Б. Татлиева, Азербайджана Компарте Нагорно-Карабахски обкома хьалхарча секретара Г. А. Погосяна.

Дош дувцача дакъа лаьцар: РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председатела В. П. Орлова, КПСС ЦК Политбюро члена, Украина Компарте ЦК хьалхарча секретара В. В. Щербицке, Казахски ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела З. К. Камалиденова, КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара, КПСС МГК хьалхарча секретара Л. Н. Зайкова, Грузински ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела П. Г. Гилашвиле, Белоруссе Компарте ЦК хьалхарча секретара Е. Е. Соколова, академика Н. Г. Басова, Узбекистана Компарте ЦК хьалхарча секретара Р. Н. Нишанова, Армянски ССР Іилмай Академе президента В. А. Амбарцумяна, йоазонхочо Р. Г. Гамзатова, Азербайджана Компарте ЦК хьалхарча секретара А.-Р. Х. Везирова, Армене Компарте ЦК хьалхарча секретара С. Г. Арутюняна, йоазонхочо И. В. Абашидзес, Ломоносова цІерагІча Московски пачхаьалкхен университета ректора академика А. А. Логунова, Ереванcки пачхаьалкхен университета ректора С. А. Амбарцумяна, йоазонхочо В. А. Петросяна, Литовски ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела В.-С. Астраускаса, академика Е. М. Примакова, ВЦСПС Председатела С. А. Шалаева, «Зеленоградстрой» яхача гІишлон управлене объединене комплексни бригада бригадира Н. А. Злобина, доазол дехьарча мехкашцара доттагІлеи а культурни а бувзамий советски обществай союза президиума председатела В. В. Терешковас, йоазонхочо М. А. Ибрагимова, Кировоградски областера КПСС XX съезда цІерагІча колхоза тракторни бригада бригадира А. В. Гиталова, Эстонски ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела А. Ф. Рюйтела, СССР Генеральни прокурора А. Я. Сухарева, КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева, Молдавски ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела А. А. Мокачус, Таджикски ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Г. Паллаева, ВЛКСМ ЦК хьалхарча секретара В. И. Мироненкос.

Президиума заседане дакъа лоацаш яр СССР Лакхехьарча Совета Президиума, Азербайджански ССР-ра, Армянски ССР-ра депутатий йоккха группа.

Заседане материалаши, цу дешах СССР Лакхехьарча Совета Президиума тІайийца соцами кепайоазон тІа арабаргба.

(ТАСС).

Буруннии лоамани даьгІенаш тоае

Сеlхан КПСС Нохч-ГІалгІай обкоме хьежар парте областной комитета IX пленума экологически проблемай хьакъехьара решенеш мишта кхоачашъеш я, къаьстта аьлча республика хий дехкаш йоацеи лоамани даьгІенаш тоаяра белгалдаь гІулакхаш мишта кхоачашду.

Моттигашка уж балхаш мишта ду хьахайтар Наурски Шелковскии лугомелиоративни станцей директораша А. Я. Насаева, Б. Х. Висарагова, КПСС Шелковски райкома юртбоахама отдела заведующе Ш. М. Салимгереева, парте Наурски райкома юртбоахама отдела инструктора А. А. Хорохордина, Советски машинно-хьайбаш леладара станце директора В. А. Мусаева, Шелковски лесомелиоративни станце директора М. Д. Мазаева.

ЛоархІамеча темагІа дола къамаьл чакхдоалаш КПСС Нохч-ГІалгІай обкома шоллагІча секретара Д. Г. Завгаева белгалдаьккхар, буруннии лоамани даьгІений хьалха хинна низ юхакхачийтара эрозех лаьтта лора а деш, общественни хьайбашта цар ресурсаш юхаметтаоттаеш деча балхий боккха лоархІам хилар.

Вай республике лугомелиоративни станцей бІарчча сеть вІаштІехьъяккхаро хьахилийтар доккха, дуккхача тайпара дола социально-политически декхар кхоачашде йиш хулийтаргйола лаьтта лорадара балхий эффективность лакхъяра эша хьалаш. ДукхагІча даькъе цох тийша да Кхачан программа кхоачашъяра общественни хьайбашта доакъар тІакхеталга а республике экологически хьал тоаделга а.

Новкъа хете а хІанз кулгалхой, специалистий, юххьанцарча партийни организацей секретарий, къахьегама коллективай балха динамизм, инициатива яц, цу тІа дерзадаь хІама дац. Кхоачамболлаш йоакхо яц наьха, цар балха хьалий, цар атта боацача, бакъда, бехктокхамеча къахьегамах доагІачун. Из бахьан долаш а белгалдаьккха ма хиллара а лоадама хІама дац станцей балхах хьакхоачар.

Из лакхдара къаьстта теркам тІабахийта боагІа лаьтта лорадеча балхий агротехнике, къахьегам вІаштІехьбоаккхача, материально-технически база чІоагІъеча, болхлошта къахьега а быта а доагІаш дола хьалаш хьадеча дикагІйола опыт Іомаяраи дІайоаржаяраи. Республика буруннии лоамани даьгІенаш тоаяра тІадерзадаь гІулакхаш мишта кхоачашду ханханнахьа хьежа оттадаьд.

Мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта химеи промышленноста болхлошта Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта химеи промышленносте дуккхача шерашка беркате болх барах а общественни вахара юкъе хьинаре дакъа лацарах а Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Григорьянц Юрий Франгуловича — В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода цеха начальника.

Криволапчук Нина Александровнана — «Грознефтехимремстрой» треста № 2 йолча специализированни ремонтно-гІишлон управлене штукатурийи малярийи бригадира.

Любов Василий Васильевича — «Грознефтеоргсинтез» объединене производственни-товарни контора электросварщика.

Павлов Леонард Васильевича — А. Шерипова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача отдела начальника заместитела.

Шевердина Калина Ивановнана — СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически завода аппаратчика.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1988 шера 13 июль.

Нохч-ГІалгІай АССР пачхаьалкхен кхерамзлен Комитета председателалла нов. И. А. Межаков хьожаварах дола

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:** Нохч-ГІалгІай АССР пачхаьалкхен кхерамзлен Комитета председателалла нов. **Межаков** Игорь Алексеевич хьожаве.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

гор. Грозный.
1988 шера 19 июль.

◆

Нов. П. М. Архипов Нохч-ГІалгІай АССР пачхаьалкхен кхерамзлен Комитета председатела гІулакха тІара мукъавалийтарах дола

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:** кхыча балха тІа вахарца дувзаденна нов. **Архипов** Петр Михайлович Нохч-ГІалгІай АССР пачхаьалкхен кхерамзлен Комитета председатела гІулакха тІара мукъавалийта.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

гор. Грозный.
1988 шера 19 июль.

Болхлочун уйлаш

НОВКЪАРЛЕНАШ ДІАЯХА ЕЗА

Коммунистически парте хьакхайкабаь перестройка никъ чІоагІа раьза болаш тІаийцар наха. Дего къоабалбеш хьаллоац из аз а.

Мастер хиларга хьежжа, массаза а болхлошта юкъе хила веза са. Цудухьа, цар гІулакхаш, гІайгІаш, дог-уйла, сона ховш хул массаза а. Болхлошка хета а деш, мога а деш тІаийцар КПСС-о хьакхайкадаь вай вахаре де лерхІа а деш дола а хувцамаш. Наха дог ураэтта бу хІанз болх. Балха тІехьабусараш, тІера бувлараш, корта бохабу малараш мелараш кІезигагІа ба. Лоацца аьлча, перестройкага догдоахалге йолаш ба нах.

Цхьабакъда, ширдаьнначун лараш а кІезига яц вай вахаре.

«БІаргаш дІа а къайла» бу ала мегаргда «Грознефтехимремстрой» треста тахан беш бола болх. Е болхлошта а, е ИТР-шта а хац, фу балхаш де дезаргда шоай, мел-д цар боарамаш. Тхо долча массазара гІулакх а хинна дІаэттад кийчъяь проектно - сметни документаци а йоацаш, е цхьаккха кийчо а йоацаш, капитальни ремонташ дІайолаелга. Дукха ха йоацчаш, йоккха авари хинна еха ЭЛОУ-АВТ тоае доладелар тхо. Цхьабакъда, хІанз а йоацаш я из дара йола акташ. ХІанзалца хиннача тайпара, балхаш чакхдоалача хана «хьакхолларгья» уж.

Къахьегама нормировани еча а бац тресте лостам. Къахьегама нормаш кулгалхоша шоай безам барраш увттаю. ХІаьта квартал, шу йистедоалаш кулгалхоша лакхе хьалъяргда план тІехкхоачашъяьй оаха, аьнна.

ЧІоагІа ира латт тресте материалашца, балхашца кхоачам бара дош а. Уж е вІалла йоацаш хул, е езараш хилац. Сона хетачогІа объединене а треста а снабжене службашка багІараш е хІаман сагота боаца, е шоай болх ца бовза нах ба. Масала, дукха ха йоацчаш, В. И. Ленина цІерагІарча культура ЦІенна ремонт еча хана, материалаш ца хилар бахьан долаш кІира совгІа ха яьккхар оаха болх ца беш, Іохайша дагІаш. ХІаьта ахча-м хьадоагІаш ма дарий. ХІанз хІама ца деш, багІара «эстафета» дІаийцай № 5 йолча СРСУ болх беш болча тха коллегаша.

Берригача гІишлошъечарна ховш да, цемент объекте Іуйрийна езалга, хІаьта кІира материалаш — сайрийна. Амма, тхо долча юхамаччахьа хул из.

Заказчикаш каст-каста раьза хилац, подрядчикаша объекташ тІехьайоах, яхаш. ХІаьта, дувца бахьан цаІ да: лоаллахарча юрташкара болхлой хьакхувлаш йолча транспорта болх дика вІаштІехьбаьккхабац. Вокха оагІорахьара, болхлошта объекте хІама даар вІаштІехьдаьккхадац. Из бахьан долаш йоккха перерываш хул, хІана аьлча, столовеш гаьна я, цигача йоккха очередаш а я.

Эггара хьалха профсоюза болхлой бар уж дешаш къестаде дезараш. Амма, цар къоаста-м дац. Боккъалдар аьлча, тха профсоюзни болхлоша ца деш хІама дац, шоай де дезачунгара, болхлой хьашташ лорадаргара дІаиккхача. Аз болх беча 40 шера, сона дага а доагІаш, цкъа хиннадац, профсоюзо администраце харцахьа кхестаеча болхлочун га даькхха. Амма, кулгалхочо фу оал хьежаш, цун бага хьежаш багІа. Бакъда, хоастамаш хьаийде, ца эша каьхаташ дебаде цар вІаштІехьдоал.

Со, масала, кхеташ вац, санна лелабу управлене профкома мукъа боаца председателаш. Е шоай болх а бац цар, е профсоюзни болх а бац. Дуккха ха я тха управлене профкома председатель В. А. Петросян вола. Газоэлектросварщик ва аьнна дІа а язваь, алапи а ийдеш, сварка еча аппарата аьттехьа ца воде а. Иззаморгаш кхыча организацешка а дукха ба. Царех ІоцІендала деза ха хьатІакхаьчай.

Цхьаькха а я, дукхханешта дагайоаллаш йола проблема. Тха трестера а объединенера а болхлой ха яха нах ба. Пенсионерашта массанена а магац беззача болх бе. БоагмгІача тайпара болх бе ца могараш а ца ловраш а дІабаха беза балхара, къоначарна никъ мукъа баргболаш. Массехк шера цхьан «гІанда тІа вагІаш» хилча сага балхацара безам дІабоал.

Юха а ях аз, перестройкаца дувзаденна дукха догдоахараш да вай. Цхьабакъда, цунна еш йола новкъарленаш вай дІа ца йоахе, вайчох хІама-м хургдац.

И. БЫЧКОВ,
«Грознефтехимремстрой» треста № 2 йолча СРСУ мастер.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума аргІанара заседани хилар, цига дийцар: «Шелковски района халкъа депутатий Бурунски юрта Совета ший полномочеш кхоачашъеш беча балхах дола дош».

Президиумо парте XXVII съезда, цул тІехьагІа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеш, боахамеи социально-культурни вахареи декхараш кхоачашдеш халкъа депутатий Бурунски юрта Совето беш бола болх бІарчча хьайцача могабир.

Укх тІеххьарча хана йоккхагІа хиннай юрта экономикеи культуреи дегІайоалаеш Совето еш йола влияни.

Уж дешаш увттаду Совета сессешка, исполнительни комитета заседанешка. Ханханнахьа ладувгІ льаьтта, хьайбаш, гражданий шоай доалахьара боахамаш леладелга дегІадоаладарах «Шелковский» госплемзавода кулгалхой, керттерча специалистий отчеташка. Юрта Совето предложенеш, рекомендацеш кхоачашъеш гІулакх ду совхоза администраце. Из бахьан долаш дикагІа вІаштІехьбаьккхаб къахьегам, юкъейоалаю бригадни подряд, чІоагІъю производственни къахьегамеи дисциплина, хІара шера кхоачашъю паччахьалкхен планаши тІаийца декхараши. Дуккхал дІадахача шера госплемзаводо план 500 эзар сом долаш 835 эзар сома пайда бир. ТІеххоачашъяьй укх шера хьалхарча ах шера паччахьалкхенга тхан дулхи доххара план.

Юрта бахача дезалех 90 процент барий коа кхоабаш хьайбаш да, дукхагІболча наха бешамаш лелаю.

Юрта Совето боккха теркам тІабохийт нах - чубаха цІеной хьалдара, нах баха моттиг ташоаяра, торговле, предприятей болх дикагІа вІаштІехьбаьккхара, бахача наха гІулакхаш дикагІа дара, унахцІено лораяра дешашта, харжархой наказаш кхоачашдара чІоагІагІа тІахьожам лоаттабу.

Бурунски юрта Совето беш бола дика болх белгал а баьккха, Президиумо теркам тІабахийтар цо хІанз а боахамеи социально-культурни вахареи дешаш кхоачашдара ший йола полномочеш йизза чакх ца йоахаш хилара. Бизза теркам тІаахийтац юрта бохама продукци дукхагІа хилийтара долаш долча кхоачамех пайда эцара.

Юрта Совето йизза кхоачашийц бахача наха торгови, бытовой, культурни гІулакхаш дара ший йола боконаш.

Лакхехьарча Совета Президиумо халкъа депутатий Бурунски юрта Совет декхарийла йир КПСС XXVII съезда установкаш, XIX Ерригсоюзни партийни конференце решенеш кхоачашъергйола гІулакхаш де, перестройка кердача этапа хьалашка болх овлангара тоабелга Іалашде.

Президиум хьежар «Корта бохабу малар совдахараи алкоголизманеи духьаларча, самогон доаккхалга дІадаккхара тІехьарча къовсамах долча законодательствас дІадехараш кхоачашдара тІехь тІахьожам лоаттабеш Грозненски района халкъа депутатий Советаша беча балхах долча дешага».

Цу деша хьакъехьа тІаийцача соцам тІа белгалдаьккхад, Грозненски района халкъа депутатий Советаша, цар исполнительни комитеташа шоашта карайолча территорешка антиалкогольни законодательство кхоачашдара тІахьожам лоаттабара теркам тІабохийташ хилар.

Законодательстваga хьежжа халкъа депутатий районнии юртийн Советий исполкомашка, хІаьта иштта къахьегама коллективашка вІашагІтеха корта бохабу малар совдахара духьаларча къовсама комиссеш я.

Района предприятешка, колхозашка, совхозашка, организацешка, учреждененшка я вахара кхетама хьисапа тІехьарча къовсама Ерригсоюзни ший лоІамерча общества 106 юххьанцара организаци.

Спирта малараш мелача наха административни общественнии воздействи яра гІулакхаш дарал совгІа халкъа депутатий районнии дуккхача юртийн Советаша боккха теркам тІабохийт бахача наьха, къаьстта кагирхой салоІам дикагІа вІаштІехьбаккхара, цу хьакъехьара культпросветучреждененйи спортивни организацейн лоархІам лакхбара.

Антиалкогольни законодательства дІадехараш кхоачашдеш районе беча балхо новкъостал дир корта бохабеча малара тІагІолла деш дола зуламаш кІезигдара.

Бакъда Лакхехьарча Совета Президиумо кхоачамболаш лархІанзар антиалкогольни законодательство леладара тІехь тІахьожам лоаттабара Грозненски райисполкомо беш бола болх. Цу балха юкъе хІанз а ледара дакъа лоац дуккхача юрта Советаша, массазарча комиссеша, Советий депутаташа.

Корта бохабу малар мелалга дІадаккхара деш дола гІулакхаш даьд алийта, формально даь кІезига дац, цудухьа, уж лоадама пайда боацаш да. Из болх тІагІертта, тІатеІІа, лерраргІа беш бац. Цун керттерча рех цхьа кхоачамбоацар да из проблема къоастаеча Советаша комплексни гІулакхаш даь ца хилар, корта бохабу малараш мелара духьалара къовсам чІоагІбара цхьан ханна хьакъале организационни, кхетама, экономически, правови гІулакхаш ца дар, цу лостаме паччахьалкхени общественни организацей болх вІашагІтохара боагІаш бола теркам тІа ца бахийтар.

Къахьегама коллективашка ледара бу спирта маларш мелача нахацара кхетама индивидуальни болх.

Цхьайолча предприятей, организацей, учреждений кулгалхошеи общественни организацешен магийташ да шоай болхлоша антиалкогольни законодательство телхаделга, корта бохабу малар мелга, коллективаша ловргдоаца хьал оттадгра йоагІаш йола йоакхо яьяц.

Корта бохабу малар юкъе доаца вахара хьисап районе шерра дегІадоагІаш хІама хиннадац. Ца мола вахара хьисап хилийтара тІехьарча къовсама ший лоІамерча общества юххьанцара организацеш ерригача а предприятешка, организацешка, учреждененшка яц, хІаьта йолаш йолчарех дукхаяраш практически хІама деш яц, наха производстве а быте а дика гІулакхаш леладара йоагІаш йола влияни йиц.

Бахача наха, къаьстта кагирхошта юкъе беча кхетамен профилактически балха тІа цІенхаштта кхоачамбоацараш да.

ХІанз а меллашха эргабоаккх болх района бокъонаш лораеча органаша, корта бохабу малар мелга соцадараи дІадаккхараи, алкогольни малараш дохкаш базар яра духьаларча къовсаме хьадда а хан-ханнахьа а гІулакхаш дац массаза а, антиалкогольни законодательство толхадарах доагІаш дола таІазар делга Іалашдац.

Лакхехьарча Совета Президиумо ладийгІар «Нохч-ГІалгІай АССР законность а правопорядок а малагІча хьал тІа я» дувцаш республика прокурора А. И. Ростова баьча хоамага.

Из дош дувцаш, цу деша хьакъехьа тІаийцача соцам тІа белгалдаьккхад, бокъонаш телхаелга дІадаккхара, социалистически рузкъа лорадара, корта бохабу малар мелген наркомании дІаяккхара тІехь паччахьалкхен органаша, общественни организацеша, къахьегама коллективаша республике чІоагІагІа болх беш хилар.

Бакъда, белгалдаьккхад, социалистически рузкъеи правопорядоки лораеш халкъа депутатий моттигерча Советаша, къахьегама коллективаша бу болх хІанз парте XXVII съезда установкаша, КПСС XIX Ерригсоюзни конференце решенеша дІадехарашка хьежжа кхоачашбеш ца хилар.

Республика бокъонаш лораяра органаша меллашха эргабоаккх шоай болх, зулам ца хилийтара тІехь лоаттабеча къовсаме шоашта тІадехка декхараш дизза кхоачашдац, ледара оагІув техаб къахьегамхоша, дуккхача наха деча новкъосталах, гражданий личнии боахамийн бокъонаш ма йоагІара лораелга Іалашдац. ДІадахача ах шера соахка цу хана хинначул дукхагІа зуламаш даьд г. Грозне, Гудермесски, Ачхой-Мартановски, Назрановски, кхы цхьайолча районашка.

Правопорядкана во влияни ю корта бохабу малараш меларо, тунеядствас, зуламеча рецидиво. Хила боагІача боарам тІа лоаттабац наркоманецара къовсам.

Лакхехьарча Совета Президиумо халкъа депутатий моттигера Советаш, министерстваши ведомстваши декхарийла яьй законность а правопорядок а Іалашъяра, цу тІехь дола кхоачамбоацараш дІадахара, бахача наьха юридически всеобуч чакхъяккхара кхы тІа гІулакхаш де.

Лакхехьарча Совета Президиумо дийцар «Красный молот» заводе «Къахьегама ветеран» яха медаль ялара къахьегамхой учет а из ялара хьачуенна представлени а миштай, хІаьта иштта кхы цхьадолча дешашка а хьежар.

МАССАНАХЬА БІАРГ КХОАЧ

Сийлахь - боккхача Даймехка тІем тІа Котало яьккха 40 шу дузаш «Красный молот» яхача завода чон лоаладеча цеха фронтовикашта хетаяь стенд кийчйир. Цехера дуккхача тІем тІа дакъалаьцараштa шоай къона шераш дагадехар. Геттара къона сибаташ дар сурташкара хьахьийжараш. Уж сурташ цеха болхлоша шоай цІагІара хьаденадар. ХІаьта шин Татьянас: Рогинцеваси Мандрыкинаси еррига а шоай художникий - оформителий говзал тІаяхийтар царех хоза стенд кийчъяра.

Дукха фантази йолаш саг я Рогинцева Татьяна. ЦхьоалагІча цеха кхалнаьха совета член я. Цудухьа хургдакх из сагах мел йоахка дика оамалаш хьагучаяха гІерташ из хилар. Из хоалу пенгазет арахецача а, кхыча гІулакхашца а. Цу газета тІара болхлоша деш цехерча дикача хувцамех, наха лоархІаши сий деши болча нахах.

Цеха вахаре кІезига моттиг лацац кхалнаьха совето, хІаьта керттера ший декхар — цхьоагІо йола производственни коллектив кхотаелга лерхІ цо.

Цудухьа цехерча цхьаьн бригаде къовсам тІа даьнна гІулакх эттача эггара хьалха оарцагІъяьлар кхалнаьха совет. Бригадерча наха юкъе алапи нийса дІа-хьа ца декъарах латтар дош. Из проблема цхьаннена а бохам боацаш къоастайир совето — цІенхаштта теркалдир хІаране къахьегама юкъехьош дола дакъа.

Цу бригаде сверловщица йолаш болх беш я совета балха юкъе хьинаре дакъалоацаш йола, КПСС член Мартынова Зинаида Максимовна.

Цеха кхалнаьха совета председатель Олейникова Людмила Алексеевнас ший помощникаш бувцаш эггара хьалхарчарца йоаккх Зинаида Максимовнай цІий.

— Кастта сай декхараш цунга дІадала безам ба са, — яхаш дувц Л. Олейниковас. — Зинаида Максимовна хІамах дика кхеташ саг я. Цу тайпарча, бехктокхам бизза кхетабеча нахах тешам дукхагІа а болл къахьегамхой.

— Кхалнаьха совета балха тІа цІаккха а сихвала мегаргвац, — йоах дІахо Олейниковас. — Цхьайолча хана чІоагІа хьаькъали сабари эш. Къаьстта укх тІеххьарча хана. ЧІоагІа чоалхане да шин сага вахар, хІаьта уж ши саг къаста везаш хилча эггара халагІа дола дакъа кхоач берашка. Иштта, дукха ха йоацаш укх тайпара моттиг нийсъелар. Дика болхло ва Сидоров. Бакъда, ше дезала да хилар дизза кхетадац цо. ХІаьта кхувш воагІа цун воІ вахара наькъ тІара гоалвала а ма тарлой. ХІанзарчоа из дош коллективе ца дувца лаьрхІар оаха. Духхьал Сидоровца шийца къамаьл хилар са. Сона хетаргахьа виІий кхел шийх тийша йолга кхетадир цо.

Каст-каста хул Людмила Алексеевна шийца болх беча наьха бераш деша дагІача школашка яхе. Цкъа хоам бера цунга, цар болхлочун кІаьнк Руслан урокашка ахац, аьнна. Даьца къамаьл дир Олейниковас, хІаьта Руслан вагІача классе а яха цун даьна карагІдувлача дикача гІулакхех, завода балхах, производстве хьалха латтарех дийцар берашта. Кхы вагІа юхь йоацаш цу урокера ара а ийккха дІавахар Руслан. Цудухьа дарий а хац, дешарах дикагІа лоархІаве ваьлар из цул тІехьагІа. ХІаьта кхалнаьха совета председатела-м ший теркама кІалхара валийтац из. Каст-каста йоагІа школе, цун дневникага, тетрадкашка хьож.

Духхьал цехе шоай болх баь Іац кхалнаьха совета членаш. Цар шефство лелаю школа - интерната цхьан класса. Цу классера дешархой заводе баьхке хул, производстве хьалхалаттача нахаца хьоашал тессад цар. Кердача шера цІей долча хана цехе концертни номераш гойта баьхкабар цу классера дешархой. Болхлой а дешархой а чІоагІа раьза болаш сакъердаме дІаяхар из сайре.

Укх шера март бетта бераша дехкача суртий выставка вІашагІъеллар цехе. Цу гІулакхо а чІоагІбу боккхийчарнеи бераштеи юкъера бувзам.

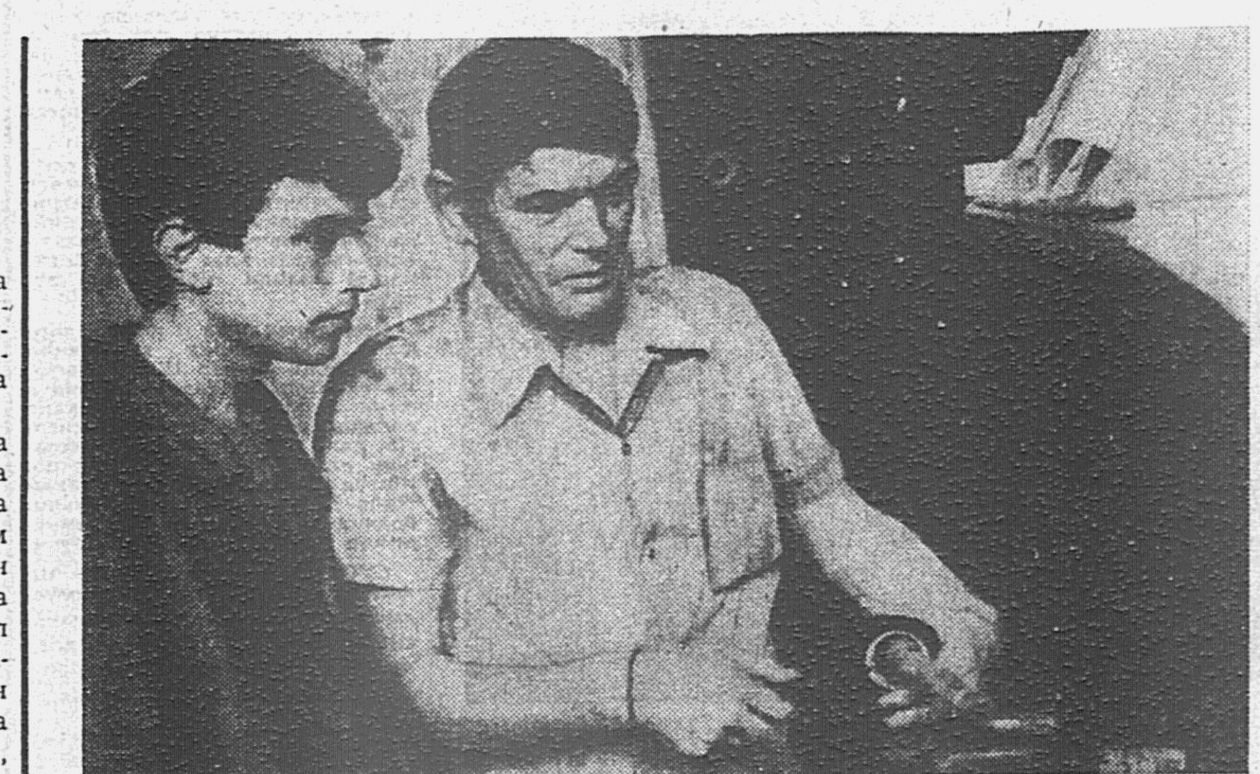
ДикагІа сурташ дехкача дешархоштеи къахьегаме толамаш даьхача даьшта-ноаноштеи сийлен грамоташ елар кхалнаьха совето. Цу тайпара совгІаташ делар сверловщика Г. Самаринаи цун йиІига Людмиланеи, слесара А. Пономаренконеи цун йиІига Оляйнеи, кхычарна.

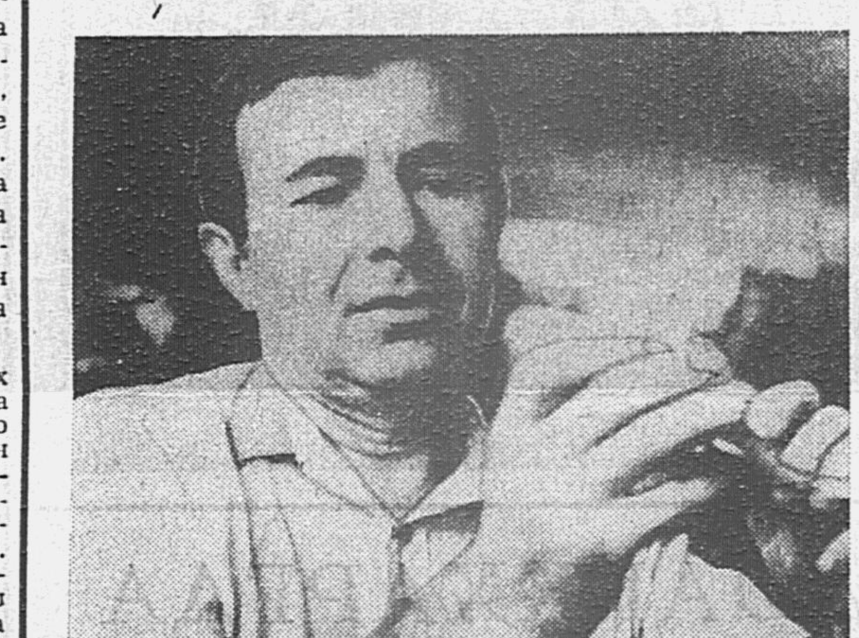
ДукхагІча даькъе дерригача бераштa делар совгІаташ, кхыметтел кхо шу даьннача Дедова Аняйна а тІехь.

Кастта берий суртий керда выставка вІашагІйолла лаьрхІад ерригача заводе. «Берий бІаргашца дуне» яхаш хургья из.

ЦхьоалагІча цеха кхалнаьха совета лерхІ къона болхлой общественни балха юкъеоза. ХІаьта кагирхой укхаза болаш ба. Царех ба Байтукаева Яха, Ибрагимова Фатима, кхыбараш. Укхаза лерхІ коллектива члений хІаране хьинарех биззагІа пайда эцарга хьежжа производства гІулакхаш тоалургда, аьнна. Хьалхашка латта производственни, социальни декхараш кхоачашде а дикагІа низ кхоачаргба аьнна.

Г. УТЕВА.

Хьалхалаттарий мугІарашка

СССР 60 шу дизара цІерагІча «Оргтехника» яхача Грозненски производственни объединене «Электроприбор» яхача заводе предприяте коллектива сий лакха лоаттадечарех цаІ ва слесарь, къахьегама ветеран Мысин Андрей Георгиевич. Ше беча балха тІа цхьаккха тайпа брак а ца нийсйолийташ, хІара сменагІа нормаш 130 — 140 процент кхоачашъеш хьавоагІа из дуккхача хана денз.

ХІанз цо Іомавеш ва Грозненски шоллагІа специализированни профессионально-технически училища йистеяьккха Белоусов Евгений. Балхах дика кхеташ хьавоагІа из. Цунах доккхал деш ва кагирхой хьехамча.

Ткъаьх шу да Сапаров Алхазур Усмановича наладчик волаш завода пхелагІча цехе къахьега. Цу профессегІа укхаза къахьегаш барех эггара говзагІа лоархІаш ва из. Цудухьа заводе моллагІдола бехктокхаме заказ кхаьчача, из кхоачашдайт Алхазур Усмановичага. Цхьаккха смена дІаяхийтац цо ший норма 150 процентал чухьнахьа кхоачашъяь.

Ше коммунист хиларах тарра хьинаре дакъа лоац Алхазур Усмановича юкъарча балха тІа а. Цеха партбюро секретара декхараш кхоачашдеш ва из укх тІеххьарча шерашка. Дукха болх бу цо цехе социалистически яхь вІаштІехьяккхара, къахьегамеи производственнии дисциплина чІоагІъяра тІехьа.

Цу пхелагІча цехе чІоагІа лоархІаши сийдеши ба сборочни участкашка болх беш бола Абдулкадырова Сацитеи Глухова Татьянеи. Цхьаккха тайпа хьовзам хилийтац цар участкай коллективий балха тІа. ХІара дийнахьа учет лелаю цар кхоачашбаьча балха, кийчача продукце, дІайохийтача бийдала. Цудухьа денгара денга дукхагІа хул тІабоагІа

СУРТАШ ТІА: 1. Ученик Е. Белоусов, кагирхой хьехамча А. Мысин; 2. Наладчик А. Сапаров; 3. С. Абдулкадыроваи Т. Глуховаи.

И. ПЛИЕВА сурташ.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

«Союзлифтмонтаж» яхача треста Грозненски прорабски участка коллективо 27 июне кхоачашйир шийттагІча пятилетка кхоалагІча шера хьалхарча кхаь бетта планаш. ЗаданегІа хинначул 10 эзар сома кхы тІа а балхаш даьд цо. ДукхагІа теркам тІабахийтаб нах бахача цІеношка пуско-наладочни балхаш дара. Прорабски участка коллективо чакхъяьхача объекташта юкъе да Первомайская яхача улицагІарен микрорайонашкареи нах чубаха цІенош, республикански больница терапевтически корпус, Аргунски элеватор, кхыраш.

Къахьегамхошта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха ба бригадир Асташкин Генадий керте латта слесараш-монтажникаш Назаренко Владимир, Трусов Константин, Вахтин Василий, Белоусов Станислав.

С. ХАРИТОНОВ.

Нн. С.-Х. С.-М. Дудаевна, О. В. Желябинана, М. Х. Кандохавана, И. Г. Пыльцинана, Р. С. Эбиевна, Н. Н. Магомадовна Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Дешача толамаш дахарахи студенчески гІишлон отрядашта юкъе хьинаре дакъа лацарахи Нохч - ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Дудаев Саид - Хьамзат Саид - Магомедовича — Грозненски мехкдаьтта института студента.

Желябина Ольга Викторовнана — Грозненски педагогически училища дешархочоа.

Кандохова Мадина Хабиевнана — Грозненски кооперативни техникума дешархочоа.

Магомадов Насруди Ножаевича — ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкома студенчески отрядий областной штаба командира.

Пыльцина Ирина Геннадьенана — Нохч - ГІалгІай паччахьалкхен педагогически института студентканa.

Эбиев Руслан Саламбековича — Нохч - ГІалгІай паччахьалкхен университета студента.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
С. КОЖУХОВСКИЙ.

гор. Грозный,

1988 шера 13 июль.

ДОТТАГІЛЕНЦА ВАЙ НИЗ

Вай республика къахьегамхоша дуккхача хана денз доттагІлен бувзамаш леладу Херсонски областеи Венгерски Халкъа Республика Комаромски областеи къахьегамхошца. Ераш да вай республика кагирхошца укх тІеххьарча хана хьахинна доттагІлен бувзамаш.

Херсонски лаьтта Ивановски районе хІанз къахьегаш я Нохч-ГІалгІайчен Шалински районера комсомольско-кагирхой гІишлошъю отряд. Ер шу долалуш ВЛКСМ Шалински райкома пленум хилар. Цига дийцар районера кагирхой балха дІанийсбара дош. ХІаьта хьабе болх боацаш дуккха кагирхой цига болга ховш ма дий.

Вешта аьлча, из пленум хилалехьа кІеззига хьалхагІа Херсонера баьхка доттагІий бар шоаш болча болхлой тоьаш бац, яхаш. Иштта вІаштІехьдаьккхар цига новкъостал дара кагирхой гІишлошъю отряд йохийталга. Цкъа-дале, цунца шоай проблема а кІезиг-дукха къоастайора шалинцаша, шозлагІа-дале, доттагІашта новкъостал а хулар цунах.

Ивановски районе командировке хьожавир «Автуринский» яхача совхоза ВЛКСМ комитета секретарь, башха активист Асуев Мухьмад. Цигара хьал довзаш а районерча кагирхошца дагавувлаш а дикка ха яьккхар цо.

ХІаьта хІанз массехк бутт баьннаб Асуев керте латта гІишлон отряд Херсонски областе къахьегаш йола. Мухьмада письмош кхухьийт «Комсомольское племя» яхача республикански газетага. Цо мехкахошка хоам бу шоай вахарах: «Йоккха яц тха коллектив, хІаране комсомольски поручени я. Дерригаш а Автуры яхача цхьан юртара да тхо. Наха чубаха цІенош хьалдеш да. «Россия» яха колхоз я оаха болх бер. Укхаза бахаш а къахьегаш а дуккхача къамех нах ба. Узбекаш, эрмалой, гуржий, молдаванаш, болгараш, татараш. Цхьан цІен дезал санна барта дах тхо».

Моттигерча школа директораца Мухьмадин цун отряда членаши тІема сийлен моттигашка гІолла походе баха хилар, исторически музея экспонаташка хьежар.

Шалински районера баьхка кагирхой херсонски дешархошца вІашагІбетталу. Цар дувц шоай профессех, Нохч-ГІалгІайченех, тІемахоех-интернационалистех. Вай кагирхошта фу эш хьожаш дукха болх бу района кулгалхоша, колхоза председатела Филиненко Анатолий Павловича. Иштта колхоза правлене царна хьожаяьй бос бола телевизор. ХІара сайрийна цунга хьежаш уж багІа яхалга дац из. Юртарча клубе цхьана концерташ увттаду вай мехкахоша. Шалинций художественни номераш дукха езаеннай цу юрта бахача наха.

Дукха сакъердаме хІамаш дайзар кагирхошта Ивановски колхоза историех.

Юртарча музея материалаша дувц коммуна укхаза 20-ча шерашка вІашагІъелла хиларах. Советски Іаьдала моастагІаша боабора коммунараш. Продотряда начальник Н. Бобровный тийшача балхах вийра. Ивановка яхача юртарча болхлоша гІо доra бандаш йохаяра. Дукха юкъ ялалехьа хьалхара фермаш хьалйир цу юрта. Иштта хьалйир шозза вІаштІара яь школа, нахча йоаккха пункт. Коммунараштa карагІдийннача дикача гІулакхех кІезига тешалаш дац Украина ВДНХ архивашка.

Сийлахь-боккха Даймехка тІом льаьттача шерашка моастагІчох майра лийтаб Ивановски районера бахархой. Цох льаьца дувц цу хана разведчик хиннача Трофименко Иван Ивановича, ший вурийтта шу далалехьа тІем тІа яхача Мудрик Ксения Васильевнас. Из Праге кхаччалца яхай моастагІчох латаш Кубански казачьедошлой корпуса 30 дивизеца.

Каст-каста хул къона шалинцаш украински школашка, нахаца вІашагІбетталу, шоай республиках, цун толамех, проблемех, комсомольски гІулакхех дувц.

Ишта дукха ха йоацаш Венгерски Халкъа Республика Татабанья яхача городе хилар дунен халкъашта юкъера кагирхой вІашагІкхетар. Цига дакъалоацаш хилар Чехословакера, ФРГ-ра, Шотландера кагирхойи мехкарийи. Советски кагирхой делегацена керте латтар В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода лаборантка Швырева Ларисаи, М. Д. Миллионщикова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта института шоллагІча курса студент Тулаев Муслимиі, ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкома оборонно-массови отдела заведующи Муталиев Іалиханиі.

Цига чакхъяьхар дискуссеш, салаІара сайренаш, венграшца цар цІагІа чу а ухаш хьоашал тоссалга.

Цу тайпарча вІашагІкхетарашка массазара шаблонаш юкъера дІаяха гІертар кагирхой. Духхьал политиках къамаьл хинна Іацар цига. Дувцар Советски Союзе перестройка еча нийслуча халонех, литературах, музыках. Вай кагирхошта чІоагІа везавелар Шотландера къона клерк Уильямсон Стив. Вай мехках, укхазарча вахарах дукхагІа хара тІаберзабаьбар цо ший теркам.

КІезига кердадараш ханзар кагирхошта Венгрех льаьца а. Иштта 80-ча шерашка общество сеца латтилга хиннад укхаза а, хІаьта соахка денз керда реформа хьакхайкаяй.

16 июне Вильнюсе хилар Венгреи СССР-и кагирхой доттагІлен IV фестиваль. Цига дийцар вай мехкаш дегІадара дешаех, кагирхоша цу даькъе дечох.

М. РАМАЗАНОВА.

НГІАССР МВД хинна брифинг

НГІАССР чурча гІулакхий министерстве газетий, радио, телевидене журналисташца аргІанара вІашагІкхетар хилар самардийнахьа. Укх шера дІабахача ялх бетта правоохранительни органаша баьча балха итогехи, республика чурча органашта дІахо йодача хана хьалхашка латтача декхарехи дар цига хинна къамаьл. Цу хьакъехьа журналисташта хьалхашка къамаьл дир НГІАССР чурча гІулакхий министра П. П. Чернышева, МВД уголовни розыска отдела начальника заместитела Р. Х. Шахгиреева, министерства оргинспекторски отдела начальника А. С. Дакаева.

Белгалдаьккхар, вай республике укх шера хьалхарча ах шера, соахка укх ханаца нийсдича, бІарчча хьанийцача зуламаш делга, цунца цхьана къаьстта кхераме дола зуламаш делга кІезигденалга. Цхьабакъда, къаьстта уйла яйташ да, хьалхе ха а ховш нах боабелга лакхденна хилар, паччахьалкхени бахача наьхен хІамаш лечкъаелга. Къаьстта лакхденад автомобилаш лечкъаелгеи удаелгеи. Уж дерригa а зуламаш ду корта бохабу малар мелла болча наха. КІезига бац царна юкъе наркоманаш а.

Общественни порядок лораяра дукхагІа оарцагІдаьхад патрульно - постовойи милицеи болхлой низаш. ДукхагІа я хІанз сайрийнеи бийсани зуламаш де тарлуча моттигашка дежурство дІакхухьаш йола милице нарядаш.

Шоай берригa а низ оарцагІбаьккхаб МВД органаша общественностаца цхьана зуламаш даь нах ший хаьнахьа хьагучабахаран, бехкебараштa доаггІаш дола таІазар де судага уж дІабаларан.

ВІашагІкхетаре белгалдоахар, йиъ автономни республикай — Къулбасела-ХІирий, Нохч - ГІалгІайчен, Черсий - Балкхарой, Дагестана милицей оперативни службаша цхьана беш бола болх боккха пайда боалаш хилар. Иштта, цхьана оперативно-розыскной болх бар бахьан долаш укх шера хьалхарча ах шера вІаштІехьдаьлар наркотикаш йохкаш хинна 5 группа хьалаца. Назрановски районе даь хинна къаьстта кхераме массехк зулам даьраш гучабаха.

ХІанз милице болхлошта хьалхашка латтача керттерча декхарех да, зуламаш ца хилийтара наха юкъе беш бола профилактически болх чІоагІбар.

У. ГИРЕЕВ.

XIX Ерригсоюзни партконференце резолюцеш кхоачашъеш

КЕРДАДАР ЮКЪЕДОАЛАДАЬД

Надтеречни районе дикагIчарех цаI лоархIаш я «Горагорский» яха совхоз. Укх тIеххьарча шерашка дикалгахьа дукха хувцамаш хиннад укхаза. Из дара новкъостал даьд боахам лелабара методаш эргаяьха тоаяро, совхоза кулгалхоша, специалисташа, болхлоша цахаддаш баьча къахьегамо. таронаши кердадари лехаро. хьайбаш леладеча интенсивни техно-логи юкъейоалаяро. Цох лаьца къамаьл хилар тха корреспондента цу боахама директорца Дакаев Мухьмадаца.

— **МалагIа специализаци йолаш ба шун боахам?**

— Дукха ха яц «Горагорский» яха совхоз вIашагIъелла. Цун центральни усадьба — Комарово яхача оташка — боахама кхыйола участкаш санна Тирка дукъа тIа улл. Дерригa а лаьтта 18 эзар гектаз. Цох диълагIа дакъа гаргадар оахаш да, вож — даьгIенаш. Совхоз вIашагIъеллача дийнахьа денз белгалдаьккхад цо де деза керттера гIулакх а. Из — жа леладелгеи тха доаккхилгеи.

Юххьанца боахаме 24 эзар гаргга грозненски фух дола жа дар. ДукхагIча даькъе дулхи тхаи кIезига лурех дар уж. Цхьан устагIа тIара доаккха тха 1,3 — 1,5 килограмм мара хилацар. ХIаьта устагIа дозал, дийна болаш эзача. 40 — 43 килограмм хилча доккхал дора жаIуша. Цул совгIа, ховш ма дий, грозненски фух дола жа гувнашка леладеш хилча во дебалга а.

Коллектива хьалхашка декхар эттар: лоаццача юкъа жа продукци алсамъяккхар. Цу хана тхона новкъостала баьхкар Къулбаседа-ХIирийчен Iилманхой. Масала, лоамашкара а лоамашта юхерча моттигашка а юрта боахама Къулбаседа-Кавказа Iилма тохкама институтa лабораторе заведующи Мучниев Павла кулгал а деш, чакхбаьккхар оаха грозненски фух дола жа хьалкха къулбаседа-кавказски а, тIаккха советски а фух долча жеца цхьана дебадара а болх.

Цу тайпара селекционно-племенной болх пайда боацаш бовнзар. Дукха дулхи тхаи луш дола жа хIара дийнахьа хIана дац, аьнна, тIакхетар боахаме. Мишта хIанзара хьокхамаш? ХIара устагIана тIера доала тха цIендаьчул тIехьагIа а 2,2 — 2,4 килограммага дIакхоач. Лакхденнад къаьсттача устагIан дозал — хIанз из, юккъера лаьрхIача, 48—52 килограмм хул. БIаь жийна тIехьа 120 — 135 Iаьхарг хьакъоастабу оаха. Совхозо хIара шера хьал а кхебу, вай республика а, хIаьта иштта Къулбаседа-ХIирийчен а боахамашка а бохк 1000 гаргга цIунтойи тоарчи.

Жа фу тоадара болх цахаддаш дIахо а беш ба.

— **МалагIа теркам тIабохийт боахаме жена луш дола доакъар дикагIа хилийтара?**

— Из дош а Iилманхошца дийцад оаха. Жена дукхагIча даькъе гранулировани доакъарсмесаш тел боахаме. Къаьстта из накъадоал Iоахарий хьалкхедеча. Доакъар нийса теларо аьттув лу ужкъе ца дойтара. ХIаьта шерал тIехбаьннача устагIан дозал республикерча юкъерча боарамга хьежача 5 — 6 килограмм лакхагIа хул. Жа цу тайпарча наькъаца кхабар дезаленнад тха лоалахошта «Минеральный» совхоза къахьегамхошта. Тхогара опыт дIайийцай цар, цудухьа доккхий толамаш доахаш болх а бу.

Цхьадола шераш атта хилац. Масала, массехк шу хьалха эшаш долчох 50 — 60 процент доакъар мара Iалашде вIаштIехьдалацар тха. Хаьттам аьттув боацаш хилар бахьан долаш дар из. Iилманхошца дагадаьлар тхо. Цар хьехар дир — шеръе дуккхача шерашка хьахула баьцаш дIаювш йола майда. Хьехам хьайийцар оаха — декхе а далаизар. ХIанз хаоттамах тийша йоаца доакъара база хьаьй боахаме.

ДикагIа пайда эц оаха даьгIенех а, цар беркат кIезиг-лургдоаца наькъаш лех. Дукха жа даьржа моттигаш йIаьххача хана мукъают. Цу юкъа меттайоагIа уж, дийнлу, тоалу, низ болл царга.

— **Фу ду боахаме жаIуй кадраш хьалкхеяра, цар йоакхо яра?**

— Царех 70 процент бараш дезала подряда хьисапе къахьегаш ба. Из тIехдика балха форма йолга кхетадаьд оаха кулгалхоша а болхлоша шоаш а. Масала, дуккхача шерашка хIара бIаь жийна тIехьара 115 — 120 Iаьхар хьакъоастабу, хIара устагIа тIера — 4 — 4.5 килограмм тха лорг ДибировгIар, ЭльсановгIар, ЧинтомировгIар, ТуршаевгIар дезала звеноша. Царел а хьинарегIа къахьегаш я ВитриговгIар Ярелен Лом-Iален бригада. Из вай республике цIи хеза коллектив я. ЦхьайтталагIча пятилетка шерашка 145 — 156 Iаьхарг хьалкхебаьб цар хIара 100 жийна тIехьа, цхьан устагIа тIера 4,5—5 килограмм тха лергад Цар къахьегам даьхено белгалбаьккхаб дезача совгIаташца.

— **Фу даьд совхозе социальни программа кхоачашъяра?**

— Цу хаттара жоп далара тха юртага хьежача кхоачам ба. Хьалха бе йоллал мара ца хиннача отарашкех хIанз йоккха, дуккха улицаш а хоза цIенош а дола нах баха пункт хиннай. Хьалъяь а хIанз хьалъеш латташ а тайп-тайпара социльтобъекташ иттaш я. Кхоачашъеш я цу гIулакха тIаерзаяь, йола лаьрхIа комплексни программа.

— **Дукха ха йоацаш чакхъяьннай XIX Ерригсоюзни партийни конференци. Фу ала безам бар хьа цун решенешца дувзаденна?**

— Эггара хьалха керттерчох — Кхачан программа кхоачашъярах. Из дош чIоагIа ира оттадаьд КПСС форуме. Мело ца еш, хIара саго низ, хьинар ца кходеш, чакхдаккха деза из Цу наькъаца мара аьттув баргбац вай советски наьха хьал-таро тоае.

ЯЛАТ ДИКАГIА — ПАЙДА ДУКХАГIА

КПСС ЦК а СССР Министрий Совето а тIанийцар «Ялат даккхара экономически стимулировани яр чIоагIдарахи из дика долаш пачча-хьалкхенга дохкарахи» бола соцам.

Из соцам тIаэцар бахьан да тахан кертгера АПК дегIайоалаелга экономически принципаш лархIар а ялата боахама приоритетни лоархIам балар а.

Цу фактора боаггIача тайпара ханнахьа мах ца барах тIехьагIа доккха зулам даьлар. Мехка дуккхача колхозашка, совхозашка кIезигдир ялат дIадув кхаш, къаьстта кIа дIадувраш а долаш. ИттлагIча пятилетке цу культура 61 миллион гектар дIалоацар, хIаьта соахка — 47 миллион гектар. ГIулакх иштта латт вай республике боахамашка а. Из бахьан долаш тIеххьарча шин шера боахамга дIакхаьчадац 15,6 миллион тонн кIа. Цул совгIа 8 — 10 миллион тонн ялат хьайбашта доакъара дIател. Цу дерригне хьоар доаккхача а маькхаш йоттача а промышленноста хьалхашка халонаш увттаю. Тоъаргболча боараме чуэцац гречиха, борц, бобови культураш, бераштa лаьрхIа продукташ арахецара бола кен.

Ала доагIа, техника, минеральни удобреней, кхыча материальни ресурсай мах лакхбарца лохлуш латт ялат кхедарах хьабоала пайда.

Дика ялат кхедара боахамий теркам тIаозар духьа 1988 шера 15 июне тIанийцар лаьрхIа соцам. Цу соцамо 1988 шераэча ялатаца кIина классага хьежжа закупочни мах лаххбу. Иштта белгалъяьхай Iов йоаккха а, зернобобови а культураш. Цул совгIа цо юкъейоалаю 150 процент надбавка ах шера боарамал дукхагIа дехкача ялата, нагахьа паччахьалкхенга из дохкара план кхоачашйой. ЧIоагIача кIинах, гречихах, горохах, берцах, кхеех, чечевицах надбавка лу цар реализаце боарам бIарчча хьайийцача мичча беса хиларах. Цу дерригне колхозашта. совхозашта бокъо лургья шоай финансови хьал тоаде.

Ялат чуэцара балхаш доладалалехьа моттигашка йиш я бувцаш бола соцам кхоачашбара болх дIабахьа. ЛоархIам болаш да хIара районированни кIина тайпаш кхедеча ялата дикала мах бар, цунга хьежжа товарни партеш вIаштIехъяхар. Цу гIулакха доккха гIо дергда ялат чуэцара болх лерттIа дIабахьаро. ялата дикал къоастаеча наьха знанеша. Укхаза тIанийцача методиках гIа тIехьашка вала бокъо яц.

Эггара хьалха ала доагIа маькха продуктай управлене коллективаша керда ялат чуэцара еш йола кийчонаш чакхъяха еза, аьнна, хьалхарчул дикагIа из болх дIа а хьош. Дерригне къаьстта белгало я паччахьалкхенга дохкаш дола ялат лакха дикал йолаш хила дезалга. Цу гIулакхо бехктокхам тIабулл Госагропрома. маькха продуктай управлене болхлошта а.

Парте Центральчи Комитето яьча экономически стимулироване гIо де деза дика ялат дукхагIа хьалкхедара. Ховш ма хиллара, хьалха хинна закупочни маьхашта клейковинага хьежжа тIакхеташ хинна надбавкаш яьхай ткъаь шера. Кердача соцамо уж чIоагI а ю, шер а ю. Юкъейоалаю 40, кхы дукхагIа а процент клейковина юкъе хилар. Цу тайпарча ялата эггара лакхагIа мах баьб — 100 процент. Нагахьа санна хьалхарча класса кIих 50-процентни надбавка хинналe, тахан из 75 процент я. ШоллагIча классачох 30 — 50 процентага кхаччалца лакхлургья. Айеннай маьхерча кIих луш йола надбавка а. Хьалха итт процент хиннача тахан 30 процент я.

Маьхерча берца тонна мах 25 сом лакхлу, гречиха — тоннах 60 сом. Цу культураштa а, уж йохкара боарам тIехбаьлча, надбавкаш ю кIина санна.

Ялат чуэцаш латт республике. ХIанз а боахамаш таро йолаш да из дукха чуэца. Цар паччахьалкхенга дохка деза 50 эзар тонн кIа.

Х. ЯЛХАРОЕВ,
РСФСР заслуженни агроном.

Къахьеганза йоахача доходашца — лира къовсам

БЕХКТОКХАМ БОАЦАЧА...

Нохч - ГIалгIай АССР прокуратура тIахьожам а лоаттабеш баьча тохкамо гучадаьккхар респотребсоюза системерча предприятешкеи организацешкеи мах бара бокъонаш телхаелга, къоалаш делга, къахьеганза доходаш йоахалга чIоаггIа даьржа хилар. ХIаьта кулгалхошеи специалисташеи уж кхоачамбоацараш дIадахараи уж ца хилийтараи боаггIаш бола къовсам лоаттабац. Из бахьанце паччахьалкхенна дIадала дезаш хьаьрча декхар 753 эзар сом да. Зулам даьрашкара из декхар хьадаккхара болх тесса лелабу. Потребкооперацe системе дуккхача хана денз балха боацачеи балхара дIабаьхачеи наха тIадисад 100 эзар сом ахча. Цу дешах бола бехктокхам дIатIаийца саг вац. Бухгалтерски учет лелаелгеи тIахьожам лоаттабелгеи тесса дитад. Хадданза телхаю кассови операцеш юкъейоалаяра положени.

Райпо правленейи Респотребсоюзеи соцамаш тIа уж кхоачамбоацараш белгалдаьхе мара, царна никъ бехкара деш а де лаьрхIа а хIама дац. Из бахьанце дукха моттигаш я тикай заведующеш дийнахьа мах баь хьаIоадаь ахча ший ханнахьа дIачу ца луш. Из дIачулу 10—15 ди даьлча. ХIаьта цу тайпара хIама леладелга финансови бокъонаш гIожа телхаелга да. Бехкебараш бехктокхама кIалхарбовла гIерталга мара кхы хIама дац из. Масала, инвентаризаци яьчул тIехьагIа кхо ди даьлча мара хьадаланзар Надтеречни райпо «Ткани» яхача тика заведующе Р. Батаева мах баь 9800 сом ахча. Из фу яхалга да аьлча, из ахча шийна болча пайдана цо леладаь хилар да. ХIанзалца хьа цох недостача лархIац ревизи ераша.

Хила боаггIача, боараме бац кадрашца бу болх а. Материально - бехктокхаме йолча участкашка болх бе увттабу хьалха судамаш яь хинна нах. Иштта, шийна болча пайдана саг верах суд яь хинна С. Арлепов Гудермесски райпо «Шовда» яхача ресторане буфетчикалла дIанийцав. хIаьта тешам боврах РСФСР КЗОТ 254 статьяй 2 пунктагIа балхара дIаваьккха хинна Дукацаев «Сельхозпродукты» яхача тика заведующелла хьожаваьв. Доккхий зенаш хул кооперацe предприятешта, маьхаленашта лерттIа доал ца дарах. Духхьал из бахьанце универсальни торгови базана дарегIча маьхах 17 «Запорожец» яха автомобилаш йохкарах хинна зе 33413 сом да. Из зе нийсдалийтарах цхьаккха саг бехктокхаме озанзар.

Кооперацe предприятешка дукха моттигаш я чIоагIа хоатташ дола товараш къайлакхухьаш шоай бовзарашкеи безарашкеи совлен «хIамилг» а йоаккхаш тикай болхлоша дохкаш. Иштта Надтеречни райпо «Ткани» яхача тика заведующе Р. Батаева Iаьдала дулх хьачуденначарга мара йохка йиш йоацчаше а хIаранех 44 сом совлен ахча а доаккхаш 1.5 эзар машина чархаш ехкай. Тикай болхлоша, заведующеша меттел бехктокхамеча наха а мах бара бокъонаш телхаеш моттигаш нийслу. Масала, Грозненски райпо «Культтовары» яхача тика заведующе М. Тазабиева цу райпо председатела Энгиноева еннача указанегIа складера тайп-тайпарча гIулакхерча нахага японски производства телеаппаратура ехкай. ХIаьта зулам даьраш хIанз а бехктокхаме эзабац. ХIанз а дIадаьннадац эцархоех товараш лечкъаделга, складашкара, базашкара уж дохкалга. Аргунски горпо номер 3 йолча тика заведующе Шаиповас чIоагIа хоатташ дола импортни товараш эцархоех лочкъадаь хиннад. Цар мах 538 сом бар. Наурски райпо №№ 54, 23 йолча тикай заведующеш С. Курбановаи И. Алдановаи тика чу хьадена индийски чай ца дохкаш къайладаьккхад. ХIаьта Шалински райпо номер 26 йолча тика заведующе Эльбуздукаевас ший гаргарча нахага мара йохкацар «Космос» яха сигареташ. Мах бара бокъонаш телхаелга массазара оамал а хинна дIаэттад Ачхой - Мартановски, Назрановски, Гудермесски, Надтеречни районий тикашка. Масала, Ачхой - Мартановски района Орехово яхача юртарча «Промтовары» яхача тика заведующе Л. Идиговас 20 сом доаккхача счетни машинкех 45 доаккхаш хиннад, «Чайка» яхача телевизорах 275 сом дукхагIа доаккхаш хиннад, 250 сом дехача «Комета» яхача магнитофонах 508 сом доаккхаш хиннад. Цу тайпара моттигаш нийслу Малгобекски, Назрановски райпо тикашка.

Шоашта болча пайдана, тараз харцахьа а увзаш, тика болхлоша эцархой Iехабеш моттигаш а дукха я. Цу тайпара зуламе гIулакхаш леладаьд Гудермесски райпо №№ 46, 48 йолча тикай болхлоша М. Гадаханова, А. Майрукаева. Цул совгIа боагIачул дукхагIа мах а боаккхаш ехкай цу тикашка «Новинка» яха консерваш. Бехкебараш духхьал выговораш а яь кIалхарбовлийтаб.

Кооперацe дуккхача предприятешка материальни маьхаленаш цу гIулакха лаьрхIа йоацача тишача помещенешка лелаю. ДукхагIча даькъе болх беш хилац сигнализаци, цо аьттув лу кулга цIена боацача наха къоалаш де. ХIаьта къоалаш бахьанце респотребсоюза хинна зе 260 эзар сом да. ХIаьта объекташ лораяра шоай функциональни декхараш кхоачаш ца ду гIулакхера нах бехктокхаме озац.

Доккха зе ду респотребсоюза предприятешта цIи ялара духьалара бокъонаш телхаярах а. Из бахьан долаш укх тIеххьарча шин шера 526 375 сом зе хиннад. ХIаьта цу зулама бехкебарашкара хьадаккхац хинна зе. ЦIи ялара духьалара бокъонаш гIожа телхаярах духхьал Каргалински сельпо председатела заместитела Л. Жутковой бехкагIа укх шера апрель бетта цIи яьлар «Обувь» яхача тика подсобни помещене, уллуврча «Ткани», «Продтовары» яхача тикашка а дIаяьржар из. Цу дерригнех хинна зе 299,5 эзар сома маьха да.

Лакхе вай белгал мел даьха кхоачамбоацараш нийслу къахьегама коллективашка паччахьалкхен доалехье лора ца ярах, хIаране ший декхараш дизза кхоачаш ца дарах.

Л. РУСАК,
Нохч - ГIалгIай АССР прокуратура юкъарча тIахьожама отдела прокурор.

НИЗ ЦА КХОБЕШ

Парте форума дика накъабаьхкар «Грозэнерго» № 2 йолча теплоэлектроцентрала энергетикаш. ДIабахача ялх бетта товарни продукце план 102 процент кхоачашъяьй. ИIовхала энерги йоаккхалга оттадаьча декхарга хьежача 42 процент лакхагIа да. Из де вIаштIехьадаьннад ма хулла дикагIа оборудованех пайда эца гIерташ коллективо болх бар бахьан долаш.

ТIехдика къахьийгад социалистически яхье хьалха латташ хьабоагIача турбинай машинисташа Гавриленко Бориса, Торосова Татьянас, электрослесараша Степанченко Юрас. Кузнецов Виктора, сварщика Эльбиев Руслана, Октябрьски Революце, «Знак Почета» ордений кавалера мастера Канарский Алексея кулгалдеча турбинни цеха ремонтникий комплексни бригада членаша, кхычар.

Майрра ала йиш я. республике толашагIйолча ТЭЦ-2 коллектив шийна хьалхашка латтача декхарех толамца лоархIаяьй, аьнна.

Х. СУРУДЖАНЦ,
оператор.

Специалиста хьехамаш

Мозий зене да

БIаьсти чакхъяьлар. Хьакхаьчад дIайха ахка. Укх дIайхача деношка шоаех лазараш хьадувлаш хиларца хьайбашта а вайна а кхераме да мозий.

Мозий дийнахьара дахара хьисап долаш да. Уж сийрда йолча хана чIоагIа хьинаре а, баьдеча хана лелара тIера доацаш а да. Моза юкъера лаьрхIача 30—35 ден бах. ЧIоагIа дукха тIехье ют цар: мозо 100—150 фуъ Iодулл цкъа. Царех мозий хьадувла долалу помещенешка а даьгIенашка а апреле, мае. Эггара дукхагIа хул уж июнь беттагара сентябрь беттага кхаччалца. Ишта е вешта хьайбашца бувзам болаш 120 совгIа мозий тайпа да: царех 92 тайпа даьгIенашка лел. хIаьта вожаш — доахана кхийнашка, хьакхарч говраш йоахкача кхийнашка нийслу.

Мозаша лазараш хьадоала микробаш дIа-хьа кхухьаш хилар Iилмо бакъдаь да. Цу микробаша хьайбашта хулийтача лазарашта юкъе да сибирски язва паратифаш, саьсий, трихомоноз, эхинококкоз.

Мозий. къаьстта говий дукха тIадийрзача, хьайбаш гIеллу, шура кIезигью, цун хьоанал лаьгIлу.

ДукхагIдолча даькъе мозий хьайбаш латтача кхийшка хул. хIаьта цар таьлмеш, хьахинна «тIехье», кхо тIа, силоса тIа, йохкалуш латтача хIамаш тIа дегIаух. Фермашкара антисанитарни хьалаш царна эггара чIоагIагIа аьттув луш да. ТIаккха. аьхкийи гуйраннеи хьайбай продукци дукхагIа яккхара тIехьа хьега къа, мозашца лоаттабеча къовсамца дувзаденна хила деза. Мозий доаде деза уж дегIаахара массайолча фазашка.

Цунца дувзаденна ала безам бар, цхьабола фермай кулгалхой, керттера зооветеринарни специалисташ. бIаьстан - ахкан заман кийчо еш, мозашца лоаттабезача къовсама вIалла сагота ца хилар. Халахете а, хьайбай фермашкара, комплексашкара кхо дIакхахьара е цунна обеззараживани яра болх во вIаштIехьбаькхарех. Из болх Iаьлмате во вIаштIехьбаькхачарна юкъе да ер боахамаш: Грозненски районера 1 Мая цIерагIа, «Советская Россия» яха колхозаш. Сунженски районера «Путь к коммунизму» а С. М. Кирова цIерагIа а колхозаш, Шелковской районера «Красный пахарь», «Червленый» яха колхозаш, Шалински районера «Шалинский» совхоз, иштта Наурски, Урус-Мартановски, Гудермесски районашкара боахамаш. Фермаъ гонахье цIен а ца еш, шерагара шерага мозашта хьадаржа ма эшша хьал а оттадаь. сагота а боацаш багIа вай лакхе бийцача боахамий кулгалхой а цар ветеринарни службаш а.

Фу тессача. мозий хьахулача моттигашка (кхо латтача) трихлорметафоса-хица яь 0,2 процентни эмульси тох, е карбофоса хица яь 0,5 процентни эмульси. цхьан квадратни метра 2—5 литр лоархIаш.

Фух тIид хьахинна хуле 10—20 ди даьлча цIаькхаза а тоха еза уж молхаш.

Доккхий мозий доадара пенашта а лаьтта а, мозий Iо мел хувшача, инсектицидаш тох, е массанахьа е, юкъе-юкъе, мозий хиларга хьежжа. Хлорофоса хица баь 0.1—0.5 процентни маркхал а оттабе мегаргба, мерза хIама чу а тесса.

ДаьгIенашкарча мозашта духьала доаханна шоашта тох хлорофоса, циодрина, диазинона, ниоцидола. диброма хица кийчбаь маркхалаш, кIира цкъазза а тохаш. Цул совгIа мозашца къовсам лоаттабара чIоагIа гIо ду хIама тIалаташ долчеи дохьаж техачеи каьхаташа. Уж хьалъохк мозий дукхагIа гуллуча е нах чуIеча цIеношка. Мухи малхи тIакхоачача охка йиш яц уж каьхаташ, хIана аьлча, цу моттигашка уж чехка докъалу, кхы пайдана хилац.

Хьайбай продукци йоаккхалга айдара республика боахамий кулгалхошеи керттерча специалисташеи шийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера а кхы тIехьарча хана а шоашта могар дергхиларах теша безам ба.

Б. ДИКАЕВ,
ЧИНИВС паразитологе лабораторе заведующи, ветеринарни Iилмай кандидат.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

СУРТА ТIА: Итале низбара духьала кхалнаха чакх-йоаккха манифестаци.
ТАСС фотохроника.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ПОВЕСТКЕ — ЕВРОПЕЙСКИ КХЕРАМЗЛЕ

М. С. Горбачева Польше яьча официальни визита лоархIам шин мехка юкъерча гIулакхий доазонел гаьнна арабоалаш ба, хIаьта дунен пресса, иштта доазол арахьарча паччахьалкхенийи общественнии деятелий а теркам шийна чIоаггIа тIа а эзаб цо. Керда хIамаш лаха Варшаве баьхкача дуккха бIаьш болча журналисташта дагадаьллар кхоачаш ца хулаш дисанзар: цига дIакхайкайир ерригача европейски континентера кхерамзле чIоагIъяра тIаерзаяь йола керда советски предложенеш. Сейме ше къамаьл деш, советски кулгалхочо кхайкарал даьд машара дола юкъара тIахьехамаш хаьдда долча гIулакхий меттала даха, аьнна.

Цу тайпарча хила йиш йолча гIулакхашта юкъе — тIема кхерам кIезигбара йола европейски центр хьаяр, практикера цун болх масса хана вIашдухьала латтача военни шин блокана юкъе цхьана гIулакхаш леладарах латташ ба. СССР кийча я иштта Малхбоален Европе передовой базироване цу тайпара йола средстваш юхаяха. нагахьа санна НАТО ший планех юхайоале. Испанера Итале, вешта аьлча тха доазонашта хьаюхехьа ший 72 истребитель - бомбардировщик Ф-16 ца а йоалаеш. Юххера. йоалайир шоллагIа «Рейкьявик» гулъяра йола предложени — вешта аьлча евопейски берригa итт мохк вIашагIкхетар цхьа дош дувцара: латтачьра мишта меттахьа доврга. моллагIдар санна дола герз кIезигдара даькъе къамаьлашкара гIулакхашка мишта доврга, яха дош.

Уж еррига предложенеш шоай чулоацамга диллача — диалог е, цхьана гIулакхаш леладе, юкъара «европейски цIа» хьалдара керда никъ лахара тIахьехар. Москвера тIахьехам цхьан тайпара отклик луш тIаэцанзар Малхбузено. Социалистически мехкаша, шеррача общественносто, аьрдехьарча гIозараша советски инициативаш нийса лаьрхIар ГДР кулгалхочоа Э. Хонеккера хетачогIа, уж кхоачашъелга лоархIаме ла тешам юкъе боллара, кхохкам кIаьдбара процесс дIахо яхьара. ГДР-еи ЧССР-еи белгалдаьккхад, масала, советски кулгалхочоа дIакхайкаяь идеяш Варшавски Договореи НАТО-и организацеш вIашагIкхеталуш хилара линегIа цхьана гIулакхаш леладареи дика лоалахой санна бахареи зона хьаяра хьакъехьара цар шоай предложенешта тара хилар.

Комментатораша теркам тIабахнийтар Советски Союз ший предложенешца Европен позици теркалъе гIерт, цо яхачоа тIехьа а йолаш, яхача деша. Ховш ма дий тIеххьарча хана Европера моллагIдола герз кIезигдара приоритетни декхар санна тIатеIIа из дIакхайкадеш хиннар духхьал натовски державаш йолга. ХIаьта а малхбузен столицашка вIалла а дага хиланзар чараенна таро хьаллаца. ГIулакх дика довзаш долча «Монд» яхача французски газето язъаьд «энтузиазм хьагойташ йоацача» НАТО кулгалхой негативни реакцех. Гуш ма хиллара, къаьнара рефлекс автоматически юкъеенай, герзаш дIадахара долча советски тIахьехамашцара къайлагIа бахьанаш лаха гIертилга а. Цхьабакъда, къамаьлаш ца деш юстара бовла натовски кулгалхошта моге тамаш я: оттадаь дешаш сов цIенхашттан актуальнии да.

ЖЕНЕВЕ ИТТЛАГIА РАУНД

Женеве юхадIайолаенна ядерни космически герзий хьакъехьара советско-американски переговораш. Шин мехка делегацей вIашагIкхетарий иттлагIа раунд я хIанзаръяр, цига чоалхане болх бу стратегически наступательни герзаш (СНВ) 50 процент кIезигдара хьакъехьарча Договора проект кийчъяра.

Женевски переговорашца чIоаггIа хьашт долаш ба дерригача дунен тIара нах, къаьстта гаьна кхетар юкъерча боарамеи кIезигагIеи долча ракетий хьакъехьарча Договора ратификаци яьчул тIехьагIа дукхагIа а долаш. Ховш ма дий дика уйла хилча ядерни герз цIендаь физически дIадаккхара, цунца цхьана ядерни тIема кхерам кIезигбара лаьрхIа договоренносташ е йиш йолга цу соглашене хьахьекхалга. ХIанз Женеве дувцар да гаьнна кхета йиш йолча баллистически ракетий. Цу чIоагIа нийса кхеташ а Iаьмате чIоагIа хIама хIалакде низ болаш а, массехк минута эзараш километр гаьна кхача могаш а долча ядерни герза боеголовкаш ахаш кIезигьяра хьакъехьа.

Шин мехка делегацешта керте латтараш Швейцаре кхаьчачул тIехьагIа прессана лаьрхIа дIа-юха заявленеш яьй конструктивни позицеш тIа а латташ барт барга гIулакх кхоачашде безам болаш шоаш хилара хьакъехьа. Эггара хьалхарча заседане а 12 июле советски оагIоно соглашени яра оагIорахьа керда гIа баьккхаб — СНВ хьакъехьа хургдолча Договора лаьрхIача протокола проект ювцийта оттаяьй къувсаш йолча межконтинентальни баллистически ракетийн хин кIал лелача лодкаш тIарча баллистически ракетийи суммарни дозала хьакъехьа. Американски оагIонна хетар теркал деш а, вай тешаш ма хиллара, цу проекта хьакъехьа барта хилара эшаш йола кIийле хьаеш а я советски предложенеш.

ЦIаькха а белгалдаккха доагIа, соглашени кийчъеш беш бола болх — чоалхане а хала а болга, хIаьта гIулакх хьалха а санна шин оагIонна юкъерча цатешамеи дегабуамаш дареи лакха барьераш йолаш хиларах лаьтта а Iац. Ховш ма хиллара, цхьатаррарча боараме СССР-еи США-и кхерамзлен хьашташ метта а лоаттадеш герзий тайп-тайпара чоалханегIа йола системаш чулоацаш дола бокъонца юридически документ да кийчде дезаш дар. Ше яьча заявлене тIа американски делегацена керте латтача М. Кампельмана Советски Союз бехкейий хургдола Договор «стратегически оборонни инициатива» дIаяккхарца дувза гIерт, яхаш. Ховш ма дий дуккхача американски специалисташа белгалдоахилга «седкъашкарча тIемий» программа дестабилизирующи характер йолаш хилар, ядерни герзий даькъе керда договоренносташ яра йола керттера духьале из хилар а ПРО хьакъехьарча советско-американски Договора юкъебовла гIерташ хилар а белгал а доахаш. Вай оагIон позицех аьлча, советски делегаце кулгалхочо А. А. Обухова дIакхайкадаьд дукха хаоацаш лакхерча боараме Москве хиннача вIашагIкхетаре карагIдаьнна дIа-юха дувцар кхы тIа кхетадар теркал а деш ПРО хьакъехьара Договор нийса леладара хьалашка СНВ 50 процент кIезигдарах долча Договора проект кийчъелга американцашта санна тхона а тIадиллад, аьнна.

Дерригача дунен тIара халкъаш цу лоархIамегIа ярех йолча соглашенега сатувсаш да. Из дIадехаш да массане юкъарча кхерамзлени тIема кхерам дIабаккхарен хьашташ.

КХЕРАМЕ ПЕРСПЕКТИВА ЙОЛА ДИПЛОМАТИЧЕСКИ КРИЗИС

Дукха йоккха йоаца никарагуански город Нандаиме... Духхьал цига 10 июле кIирандийнахьа США посольства шин болхлочон Никарагуа енача американски конгрессмений помощникий группаи гуччахьа дакъа лаьцар провокационни антиправительственни демонстрацена юкъе. ЗаконагIа ца доагIа гIулакхаш леладе аьттехьара оппозици гуччахьа тIахьехаш бар США посол Ричард Мелтони кхыбола американски дипломаташи. Уж акцеш яр духхьал Венски конвенци телхаелга дар. Цунах хьахиннар санна хIама дар Никарагуански правительства хоадам боллаш а де доагIаш а даьр: Мелтони кхы а ворхI американски дипломати персона нон грата ба, аьнна дIа а кхайкабаь мехкара арабахар.

Манагуа журналисташца беседа йолаш Никарагуа президента Даниэль Ортега аьннад, из решени правительства яьй «республика шийн лоIаме хулийталга Iалашдар» духьа. Президента белгалдаьккхад, американски посольства хьалха а доахаш мехкара хьал толхаде гIерташ цу тайпара леладу реакце гIулакхаш наказани йоацаш правительствас дутаргдоацилга.

Цхьаккха шеко йоацаш да республика суверенитети дунен халкъашта юкъерча бокъон нормаши гIожа телхаеш болча американски дипломаташца сандинистски кулгалхоша даьр законагIа доагIаш даь хилар. Цхьабакъда хIаьта а КIайча цIено лерхI американски дипломаташа леладу гIулакхаш «шоай полномочей доазонашца тарлуш долаш». Президента Рейгана шинарча дийнахьа 12 июле распоряжени еннай Никарагуа посол Карлос Туннерман никарагуански посольства кхывола ворхI болхлои США-ра арабаха, аьнна.

Из ишта дале а, дипломатически гIозараша лерхIачох официальни Вашингтон цхьаккха а бахьан долаш яцар цу тайпара гIулакх де. Американски политикий амбициозноста духьала нийсъеннай цхьаькха факт а: К. Туннерман цу цхьан ханна дунен халкъашта юкъерча организаце Вашингтоне штабквартира йолча Американски паччахьалкхений организаце массазарча совете шоай мехка викал а ва. Никарагуански Iаьдалаша дIакхайкадаьд Американски паччахьалкхений организаце цу вокх паччахьалкхенна США-с хьалхадоахаш дар вIалла а хила йиш йоацилга.

США администраце провокационни позици бахьан долаш хьахинна из проблема хIанз укх сахьате йийлла йолаш юс. Цул совгIа США гIерт Никарагуа правительствана кхы а чIоагIагIа Iоткъам бара долча бахьанагIа санна дипломатически кризисах пайда эца. Шийн ховшше а Никарагуацарча гIулакхаш толхадара болх никъ лохаш да КIай цIа конгрессага гIолла фуннагIа да а самосовски бандашта тIема кхоачамца гIоделга юхаметтаоттаде а гIерташ. США президента Рейгана аьннад ше из чакхдаккха лаьрхIа ва, аьнна. Цу дийнахье а США конгресса сенато дукхагIбараш тIехьа а болаш антиникарагуански резолюци тIайийцай. Цу тIа дувц контрас кхы тIа гIо дара хьакъехьарча дешага хьажа лерхIаш хиларах.

Политически наблюдателаша белгалдоах, революционни Никарагуацарча гIулакхашка диллача, низе шантажеи кIийлен тIа латтача официальни Вашингтона нагара хала да хIанз эттачча хьалашка бокъонца уйла яь, законагIа бола гIа цу баккхарга дог даха.

Валентин ВАСИЛЕЦ,
Виталий ЧУКСЕЕВ,
Игорь ПШЕНИЧНИКОВ.
(ТАСС).